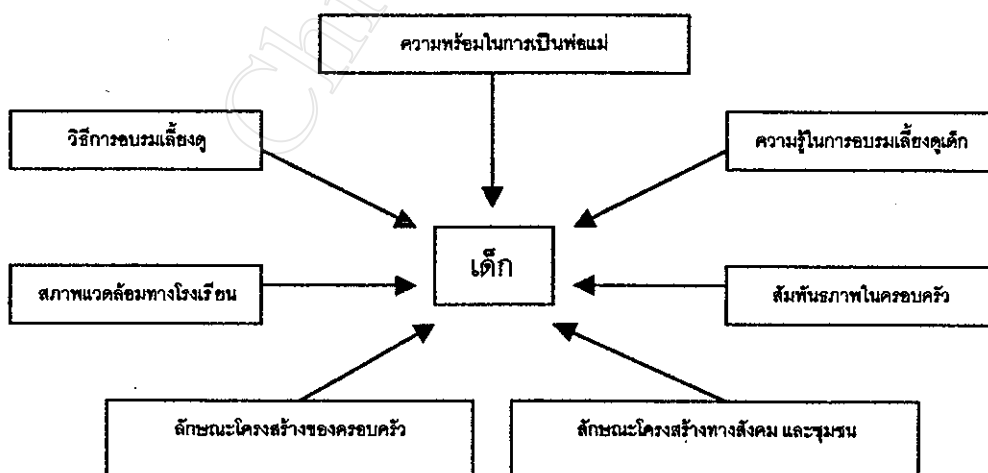

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะกรณีศึกษา (Case Study) โดยผู้วิจัยเข้าไปศึกษา สร้างความคุ้นเคย ทำความเข้าใจในการศึกษา และสัมภาษณ์ครอบครัวที่เป็นกรณีศึกษาโดยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ซึ่งในการสังเกตและบันทึกการสังเกตนั้น ตัวผู้วิจัยมีความสำคัญที่สุดเพราะเป็นการศึกษาที่เข้าไปสัมผัสเจาะลึกถึงพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ในชุมชนที่เลือกศึกษาโดยตรง (งามพิศ สัตย์สงวน, 2536) ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความที่เกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมตัวในการทำวิจัย ตลอดจนศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อรวบรวมข้อมูลองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาและการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเด็ก

ดำเนินการวิจัยโดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การเลือกสนามวิจัยและกรณีศึกษา

1.1 การเลือกสนามวิจัย

การเลือกสนามการวิจัยโดยใช้ วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) มีเกณฑ์การเลือกโรงเรียนดังนี้

- 1.1.1 เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพะเยา ตั้งอยู่ในชนบทห่างไกล ผู้ปกครองมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่ค่อยดี
- 1.1.2 เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับชั้นอนุบาล ซึ่งรับเด็กวัย 3-6 ปี
- 1.1.3 เป็นโรงเรียนที่มีผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดามารดาเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย
- 1.1.4 เป็นโรงเรียนที่ได้รับความร่วมมือในการทำวิจัย

โรงเรียนบ้านรวมใจเป็นโรงเรียนที่มีสภาพตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยจึงเลือกเป็นโรงเรียนสำหรับศึกษาในงานวิจัย

1.2 การเลือกกรณีศึกษา

เมื่อได้โรงเรียนบ้านรวมใจ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพะเยา เป็นสนามการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการเลือกกรณีศึกษาตามขั้นตอนดังนี้

- 1.2.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อนำไปให้ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านรวมใจซึ่งเป็นสนามของการวิจัย
- 1.2.2 ผู้วิจัยขอความร่วมมือกับครูประจำชั้นเพื่อทำการวิจัย
- 1.2.3 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย และขอความร่วมมือกับครูประจำชั้นอนุบาล และขอประวัติส่วนตัวของเด็ก และคัดเลือกเด็กที่อยู่ในครอบครัวตามเกณฑ์ที่เป็นกรณีศึกษา พบกรณีศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 6 ครอบครัว กระจายอยู่ตามห้องเรียนต่าง ๆ
- 1.2.4 ผู้วิจัยเชิญผู้ปกครองที่เป็นกรณีศึกษามาประชุมเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสร้างความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับการเข้าไปศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ปกครอง และได้รับความร่วมมือกับผู้ปกครองทุกกรณีศึกษาโดยการอนุญาตให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์และ สังเกตพฤติกรรมของเด็กที่บ้านด้วยความเต็มใจ

2. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชุด ประกอบด้วย

2.1.1 แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม

2.1.2 แบบวิเคราะห์ข้อมูล

2.1.1 แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม เป็นแบบที่ใช้บันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ผู้ปกครองที่เป็นกรณีศึกษา จำนวน 6 ครอบครัว ดังนี้

1. การสังเกต เป็นการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บ และบันทึกข้อมูลตามหัวข้อที่กำหนดไว้ในการสังเกต คือ

- สังเกตสภาพแวดล้อมทั่วไป ซึ่งเป็นสภาพของบ้านที่อาศัย ลักษณะภายในบ้าน และเขียนแผนผังแสดงการจัดวางอุปกรณ์เครื่องใช้

- สังเกตพฤติกรรมของผู้ปกครอง และบุคคลที่มีส่วนร่วมในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ใน การพัฒนาด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจและคุณธรรม ด้านสังคมและบุคลิกภาพและด้านสติปัญญา ให้แก่เด็ก

- สังเกตพฤติกรรมของเด็กที่บ้านและที่โรงเรียน

2. การสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแนว คำถามของการสัมภาษณ์ไว้ตามกรอบเนื้อหาการวิจัย

- สัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นการ กำหนดแนวคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม ลักษณะที่ตั้งของครอบครัว การ คมนาคม การติดต่อสื่อสาร และสภาพแวดล้อมในชุมชน

- สัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัวกรณีศึกษา โดยใช้แนวคำถามดังนี้

1. แนวคำถามเกี่ยวกับผู้ปกครอง เช่น ชื่อ-สกุล อายุ การศึกษา ภูมิลำเนา อาชีพ และรายได้ รายได้พิเศษ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ค่าใช้จ่ายที่รับผิดชอบในครอบครัว ค่าใช้จ่าย เฉพาะเด็ก ความสัมพันธ์กับเด็กที่เลี้ยงดู สาเหตุที่ทำการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เจตคติและความคิดเห็นต่อ ชีวิตครอบครัวและเด็กที่เลี้ยงดู การดำเนินชีวิตประจำวันของผู้ปกครอง

2. แนวคำถามเกี่ยวกับเด็กที่เลี้ยงดู เช่น ชื่อ-สกุล อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง

บุคลิกภาพ

3. แนวคำถามเกี่ยวกับบิดามารดาของเด็ก เช่น ชื่อ-สกุล การศึกษา อายุ อาชีพ และรายได้ ของบิดา ชื่อสกุล การศึกษา อายุ อาชีพและรายได้ของมารดา สถานภาพการสมรส ระยะเวลาในการสมรส สาเหตุที่ไม่เลี้ยงดูเด็ก ระยะเวลาที่ไม่ได้เลี้ยงดูเด็ก การให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในการเลี้ยงดูเด็ก การมาเยี่ยมเยียนเด็ก ที่อยู่และสถานที่ทำงานปัจจุบันและการดำเนินชีวิตของบิดามารดา

- สัมภาษณ์ผู้ปกครองกรณีศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยใช้แนวคำถาม ดังนี้

1. การหาเลี้ยงครอบครัว
2. การส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้แก่
 - การพัฒนาด้านร่างกาย
 - การพัฒนาด้านอารมณ์จิตใจและด้านคุณธรรม
 - การพัฒนาด้านสังคมและบุคลิกภาพ
 - การพัฒนาด้านสติปัญญา

นอกจากนี้ตัวผู้วิจัยนับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญของการวิจัย ซึ่งในการวิจัยนี้ผู้วิจัยจะต้องศึกษาระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเตรียมตนเองในการทำวิจัย เพื่อเป็นเครื่องมือที่เข้าไปสังเกต สัมภาษณ์ บันทึก รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่มีคุณภาพในการวิจัยครั้งนี้

ลักษณะของแบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม เป็นแบบบันทึกที่กำหนดหัวข้อและมีช่องว่างสำหรับให้บันทึกข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย สถานที่ วัน/เดือน/ปี เวลาที่สังเกต พฤติกรรมขณะให้ข้อมูล วิธีการได้ข้อมูล และบริเวณพื้นที่ว่างตอนล่างเป็นพื้นที่สำหรับบันทึกข้อมูลและข้อสังเกต

2.1.2 แบบวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามมาจัดระบบข้อมูล โดยใช้วิธีการดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดทำดัชนีข้อมูล เป็นการนำข้อมูลมาจัดทำบทวิเคราะห์เพื่อจัดทำดัชนีข้อมูลเพื่อตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้น
2. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบ เป็นการสร้างตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวที่มีผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดามารดา ด้านการหาเลี้ยงครอบครัว และการเลี้ยงดู และส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ในด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจและคุณธรรม สังคมและบุคลิกภาพ และสติปัญญา

3. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ส่วนประกอบ เป็นการสร้างตารางการวิเคราะห์ส่วนประกอบข้อมูลพื้นฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ และระหว่างข้อมูลพื้นฐานกับการอบรมเลี้ยงดูในด้านต่าง ๆ โดยการอุปนัย

2.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือในการวิจัยมีลำดับขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นฐานจาก เอกสาร ตำรา สิ่งพิมพ์ รายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด ในการสังเกตและการสัมภาษณ์

2. รวบรวมความรู้เพื่อนำมาสร้างกรอบแนวคิด ตามเนื้อหาการวิจัย และสร้างแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์และการสังเกตในแบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม

3. นำเครื่องมือไปทดลองเก็บข้อมูลเบื้องต้นกับกรณีศึกษา และหาข้อบกพร่อง และรายละเอียดเพิ่มเติม จากนั้นนำมาแก้ไข ตรวจสอบเพื่อให้ได้กรอบแนวคิดและแนวคำถามที่ครอบคลุม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเตรียมตัวก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล จัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ในการเก็บ รวบรวมข้อมูล เช่น สมุด เครื่องเขียน เพื่อบันทึกเสียง แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม แบบสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐาน แนวคำถาม เป็นต้น

2. การเก็บข้อมูลเบื้องต้น โดยการสังเกตและการสัมภาษณ์ ผู้ปกครองกรณีศึกษาและบุคคลที่มีส่วนร่วมในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ดังนี้

- สัมภาษณ์ลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น สถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน การคมนาคมติดต่อสื่อสาร ลักษณะบ้านและผู้อยู่อาศัยในชุมชน
- ทำแผนที่บ้านกรณีศึกษา

3. การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ปกครองกรณีศึกษาบุคคลที่มีส่วนร่วมในการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบไม่เป็นทางการ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมประกอบด้วย โดยการนัดหมาย และไม่ได้นัดหมาย การสัมภาษณ์ในเวลาว่างตอนเย็นหรือวันที่ผู้ปกครองว่าง ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลวันละ 1 กรณี ประมาณ 1-2 ชั่วโมง หรือมากกว่านั้น เป็นเวลา

8 สัปดาห์ ใช้เวลาเก็บข้อมูลกรณีศึกษา 1 กรณี ใช้เวลา 6-7 ครั้ง

ในขณะที่เก็บข้อมูลผู้วิจัยบันทึกข้อมูลที่ได้ในแบบบันทึกข้อมูลภาคสนามรวมทั้งใช้เทปบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ด้วย เมื่อได้ข้อมูลแล้วผู้วิจัยนำมาจัดทำดัชนีข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

4. การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็ก ใช้การสังเกตและสัมภาษณ์ครูประจำชั้นของเด็กเพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติม

5. ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเพียงพอของข้อมูล และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ยังขาดไป โดยเก็บต่อไปอีก

4 สัปดาห์

6. นำข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ ตามกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ระหว่างการเก็บข้อมูลผู้วิจัยตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่กันไป การตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้เกิดความเชื่อถือได้และเกิดความเข้าใจ และเสนอข้อมูลเบื้องต้นอย่างละเอียดด้วยวิธีการบรรยาย การตรวจสอบข้อมูลจะตรวจสอบโดยพิจารณาความสอดคล้อง และความแตกต่างของข้อมูล เช่น สถานที่ต่างกันข้อมูลจะต่างกันหรือไม่ เวลาต่างกันข้อมูลจะต่างกันหรือไม่ และบุคคลผู้ให้ข้อมูลต่างกัน ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

หลังจากนั้นจะตรวจสอบปริมาณของข้อมูล โดยตรวจสอบข้อมูลกับกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ว่าได้ข้อมูลครบถ้วนตามความต้องการหรือไม่ เมื่อพบว่ายังไม่ครบถ้วน จึงหาข้อมูลเพิ่มเติมจนเพียงพอกับกรอบแนวคิดเนื้อหาการวิจัย หลังจากได้ข้อมูลมาแล้วก็นำข้อมูลมาจัดทำรายการหมวดหมู่เพื่อวิเคราะห์ต่อไป

2. นำข้อมูลที่ตรวจสอบแล้วมาวิเคราะห์ โดยวิธี

1. เปรียบเทียบข้อมูล (Comparison) นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์กรณีศึกษาทั้ง 6 กรณี มาเปรียบเทียบกัน เพื่อหาลักษณะร่วมและความแตกต่างของการอบรมเลี้ยงดู

2. วิเคราะห์ส่วนประกอบ (Componential analysis) เป็นการสร้างตารางวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ และระหว่างข้อมูลพื้นฐานกับการอบรมเลี้ยงดูในด้านต่าง ๆ โดยการอุปนัย

3. นำข้อมูลจากการวิเคราะห์มาสร้างข้อมูลสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) เพื่อประมวลข้อมูลที่ได้ทั้งหมด และค้นหาความสัมพันธ์ ระหว่างข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ และระหว่างข้อมูลพื้นฐานกับการอบรมเลี้ยงดูในด้านต่าง ๆ แล้วทำเป็นข้อสรุป แบบแผนมาทำเป็นข้อสรุปการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดามารดา

4. นำเสนอข้อค้นพบแต่ละประเด็นที่ตอบคำถามการวิจัย และข้อค้นพบเพิ่มเติมอื่น ๆ ในรูปของการบรรยาย (Descriptive)

ชื่อโรงเรียนที่เป็นสนามการวิจัย ชื่อผู้ปกครอง และเด็กที่เป็นกรณีศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้นามสมมุติ ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อป้องกันการระบุนาม โรงเรียน ผู้ปกครอง และเด็ก และเพื่อใช้ในการสร้างข้อตกลงกับผู้ปกครองกรณีศึกษาในการขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากผู้ปกครอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับการศึกษา